

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Možné kladné a záporné účinky zvýšených ekologických a energetických požiadaviek na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu“

(2008/C 162/14)

Slovenské predsedníctvo sa 20. septembra 2007 obrátilo na výbor so žiadosťou o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Možné kladné a záporné účinky zvýšených ekologických a energetických požiadaviek na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. januára 2008. Spravodajcom bol pán WOLF.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 128 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

Obsah:

1. Závěry a odporúčania
2. Východisková situácia a všeobecné pripomienky
3. Konkrétne pripomienky – analýzy a závery
4. Konkrétne úvahy odporúčania

1. Závěry a odporúčania

1.1 Výbor sa v predkladanom stanovisku sústreďuje na tematiku energetickej politiky a klimatických zmien. Rieši otázku, za akých okolností vznikajú výhody a nevýhody pre konkurencieschopnosť EÚ, keď sa výrazne zníži spotreba energie a emisie skleníkových plynov. Zaoberá sa pritom predovšetkým hospodárskymi stránkami.

1.2 Vzhľadom na vzájomnú závislosť konkurencieschopnosti, sily hospodárstva, pracovných miest a sociálnych výhod občanov má táto otázka veľký význam aj pre sociálnu budúcnosť Európy.

1.3 Výbor dospel k záveru, že výzvy s tým spojené poskytujú príležitosť vyvolať v Európe vlnu inovácií a investícií, a tým posilniť národné hospodárstvo a (celosvetovú) konkurencieschopnosť európskeho priemyslu. Ak sa to podarí, prevážia výhody nad nevýhodami, aj pokiaľ ide o bilanciu pracovných miest a posilnenie európskeho sociálneho modelu.

1.4 Rozhodujúcim predpokladom je, aby sa v energetickej, hospodárskej a výskumnej politike prijali správne opatrenia, aby sa uplatňovali správne zásady a aby sa zabránilo nadmernej regulácii. V opačnom prípade sa treba obávať, že prevážia nevýhody, ako priveľmi vysoká spotreba príliš drahej energie, strata konkurencieschopnosti hospodárstva, účinky relokácií a ohrozenie európskeho sociálneho modelu, ktoré môžu spôsobiť krízový vývoj. Cenovo dostupná energia je nevyhnutnou životodarnou silou modernej spoločnosti založenej na priemysle a poskytovaní služieb so všetkými jej sociálnymi a kultúrnymi vymoženosťami. Preto sa energia nesmie zdražovať ďalšími štátnymi opatreniami, ktoré by prekračovali rámec opatrení potrebných kvôli ochrane klímy a kvôli ubúdaniu zdrojov.

1.5 Pri nástrojoch a požiadavkách energetickej a klimatickej politiky musí byť preto hlavným motívom čo najväčšia hospodárnosť. Iba vtedy sa zminimalizujú náklady národného hospodárstva a sociálne zaťaženie občanov. Pokiaľ ide o ochranu klímy, meradlom sú náklady na zabránenie vzniku určitého množstva emisií skleníkových plynov (napr. náklady na zabránenie vzniku emisií CO₂). Pri využívaní energie, resp. zabezpečovaní jej dodávok je meradlom energetickej účinnosti (pričom je vždy dôležitá zmysluplná definícia týchto veličín). Európske nástroje energetickej a klimatickej politiky by sa preto mali zamerať na opatrenia hospodárskej efektívnosti a na používanie hospodárnych a trvalo udržateľných energetických technológií.

1.6 Hlavným motívom opatrení európskej politiky by mala byť klimatická a energetická politika, ktorá má kladný vplyv na kooperatívny postup, s partnerstvami verejného a súkromného sektora, pri ktorom sa optimálne využívajú a spájajú hospodárske a geografické prednosti jednotlivých členských štátov a ich silné stránky, pokiaľ ide o zdroje. Napríklad techniky využívania obnoviteľných zdrojov energie by sa mali v Európe začať používať tam, kde sú na to najlepšie predpoklady, hlavne klimatické, vrátane vhodných prenosových sústav a nie tam, kde sa na národnej úrovni práve najviac podporujú. Okrem toho by však mali jestvovať aj snahy o globálnu spoluprácu pri rozvoji a používaní techník šetriacich energiu a zabraňujúcich emisiám skleníkových plynov.

1.7 Napriek naliehavosti otázky klimatických zmien nesmie načasovanie potrebných zmien a reorganizácie zásobovania energiou a jej využívania presiahnuť schopnosť hospodárstva a spoločnosti prispôbiť sa týmto zmenám. Smerodajnými veličinami sú napríklad amortizačné cykly, doba trvania odbornej prípravy, vývojové stupne pri nových technológiách a osobitne tiež sociálne únosné zmeny, opatrenia na odborné vzdelávanie a ostatné spoločenské zmeny. Významne k tomu musí prispieť aj výskum a vývoj.

1.8 V zmysle prístupu zdola nahor by sa mala umožniť a podporovať vlastná iniciatíva všetkých aktérov a rozmanitosť, diverzifikácia a flexibilita technických a ekonomických postupov, pretože iba z rozmanitosti a konkurencie rozličných prístupov,

inovácií a metód vyplynie nevyhnutná odolnosť voči čiastkovým krízam a vzniknú mimoriadne výkonné techniky. Preto je potrebná aj rozsiahla kombinácia energetických zdrojov, z ktorej by predčasne nemala vypaďnúť žiadna zmysluplná technika ⁽¹⁾.

1.9 Pri politických cieľoch, regulácii a nástrojoch v oblasti energetiky by sa malo zohľadňovať to, čo je technicky možné a bezpodmienečne by sme sa mali vyvarovať prehnanej regulácie a prelínania spôsobujúceho rozpory. Prelínanie spôsobuje nesprávne pridelovanie, a tým aj zbytočné stúpanie nákladov, ktoré negatívne ovplyvňuje blahobyt a škodí konkurencii. Okrem toho musia byť ciele a nástroje dlhodobu spoľahlivé, pretože sú podkladom pre veľmi nákladné investície a vývoj novínok, pri ktorých až ich dostatočne dlhé využívanie priniesie národohospodársky úžitok, a teda aj pracovné miesta a blahobyt.

1.10 Vždy, keď je to možné, mali by sa v konkrétnych situáciách pred reguláciou uprednostniť stimuly trhového hospodárstva, napr. vhodne stanovené pridelovanie emisných práv. Primerané náklady na energiu sú aj naďalej predpokladom celosvetovej konkurencieschopnosti, základného zásobovania zo sociálneho hľadiska, ako aj vytvárania potrebného kapitálu v európskom priemysle na nové investície a výdavky na výskum a vývoj.

1.11 Okrem toho je potrebný podstatne intenzívnejší a širší výskum a vývoj energetických techník neovplyvňujúcich klímu a šetriacich zdroje, ako aj vzdelávanie inžinierov, vedcov a technikov na to potrebných. Nové postupy využívania obnoviteľných zdrojov energie, ktoré sú ešte veľmi vzdialené od hospodárnosti, by sa mali intenzívne ďalej vyvíjať, nemali by sa však priskoro presadzovať na trhu za cenu vysokých nákladov na podporu (alebo vynucovaných odberateľských cien). Tieto náklady by sa namiesto toho mali tak dlho investovať do intenzívneho výskumu a vývoja trvalo udržateľných techník a techník zabráňujúcich emisiám CO₂ v energetike, kým sa priblížia trhu. Ťažiskom všetkých opatrení by preto mal byť inovatívny vývoj a efektívne využívanie energetických technológií, ktoré šetria energiou, sú klimaticky neutrálne a konkurencieschopné.

1.12 Osobitne však platí, že sú potrebné globálne ciele ochrany klímy záväzné pre všetkých rozhodujúcich emitentov, aby sa vytvorili rovnaké podmienky činnosti pre všetkých. Iba tak sa zabráni tomu, aby vyššie energetické náklady v rámci EÚ nespôsobili nepriaznivé globálne narušenie hospodárskej súťaže, počnúc postupnou relokáciou energeticky náročných priemyselných odvetví bez toho, aby sa nejako kladne prispelo k ochrane klímy. Výbor podporuje snahy všetkých európskych aktérov o dosiahnutie tohto cieľa (napr. konferencia na Bali). Kým sa však dosiahne, musí sa zabrániť takému zaťažovaniu týchto priemyselných odvetví, ktoré spôsobuje narušenie hospodárskej súťaže. Bez týchto priemyselných odvetví nebude Európa trvalo konkurencieschopná.

⁽¹⁾ To nemá vplyv na rozhodnutie jednotlivých členských štátov o jadrovej energii.

2. Východisková situácia a všeobecné pripomienky

2.1 **Význam energie.** K dosiahnutiu našej súčasnej životnej úrovne rozhodujúcim spôsobom prispel vývoj a intenzívne využívanie priemyselných postupov, strojov a dopravných prostriedkov, ktoré využívajú energiu: energia oslobodila ľudí od ťarchy najťažšej telesnej práce, zmnohónásobila produktivitu, poskytla svetlo a teplo, spôsobila revolúciu pri poľnohospodárskych výnosoch a umožnila netušenú mobilitu a komunikáciu. Energia sa stala životodarnou silou moderných sociálnych národných hospodárstiev a je predpokladom celého základného zásobovania.

2.2 **Problematika.** Podľa väčšiny predpovedí možno očakávať, že budúca svetová potreba energie podmienená nárastom obyvateľstva a potrebou rozvoja mnohých krajín sa do roku 2060 pravdepodobne zdvojnásobí (alebo dokonca strojnásobí). V protiklade s tým sú dve závažné oblasti vývoja, ktoré si vyžadujú celosvetové politické opatrenia, aby sa zabránilo vážnym sporom a hospodárskym krízam, a to **čerpanie zdrojov a ochrana životného prostredia**. Aj keď v tejto súvislosti je nadradeným ekologickým problémom antropogénny príspevok ku klimatickým zmenám (plyny ovplyvňujúce klímu čiže skleníkové plyny, predovšetkým CO₂, metán a oxid dusný), musia sa zohľadňovať aj následné účinky všetkých opatrení na rozmanitosť druhov, zdravie a trvalo udržateľné hospodárenie so zdrojmi a nakladanie s odpadmi.

2.3 **Európska rada.** Pokiaľ ide o energetickú politiku, vyzdvihujú sa v záveroch z jarného zasadnutia Európskej rady v roku 2007 nasledujúce priority:

- zvýšenie istoty dodávok,
- zachovanie konkurencieschopnosti európskych národných hospodárstiev a dostupnosti cenovo prijateľnej energie,
- podpora ekologickej vhodnosti a boj proti klimatickým zmenám.

2.3.1 Výbor k tejto tematike vypracoval dôležité orientačné stanoviská, ktoré sú uvedené v prílohe ⁽²⁾.

2.4 **Žiadosť slovinského predsedníctva Rady.** Slovinský minister hospodárstva A. Vizjak listom oboznámil výbor s tým, že k prioritám slovinského predsedníctva v oblasti priemyselnej politiky bude patriť cieľ energeticky čo najefektívnejšieho európskeho hospodárstva, ktoré bude emitovať čo najmenej skleníkových plynov. Pritom sú osobitne dôležité inovačné stimuly a stimuly na používanie ekologicky vhodných technológií a výrobkov. Zodpovedajúci akčný plán trvalo udržateľnej priemyselnej politiky sa podľa neho pripravuje a Európska rada sa ním bude zaoberať na svojom jarnom zasadnutí v roku 2008. V tejto súvislosti minister požiadal výbor o **stanovisko k možným kladným a záporným účinkom zvýšených ekologických a energetických požiadaviek na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu**.

⁽²⁾ V prílohe je prehľad relevantných stanovísk výboru za posledné štyri roky.

2.5 Konkurencieschopnosť, sila hospodárstva a sociálny blahobyt. Z najnovších publikácií poradnej komisie pre priemyselné zmeny (CCMI) ⁽³⁾ a výboru ⁽⁴⁾ (napr. 58 konkrétnych opatrení na zabezpečenie úspechu Lisabonskej stratégie) je zrejmä úzka súvislosť medzi konkurencieschopnosťou, silou hospodárstva a nevyhnutnými sociálnymi službami. Predkladané stanovisko sa preto zameriava na relevantné hospodárske aspekty ⁽⁵⁾ žiadosti.

2.6 Priemyselné štáty. Vysoko rozvinuté priemyselné štáty majú pritom osobitné povinnosti, ktoré na jednej strane vyplývajú z ich vysokého podielu na emisiách plynov a na druhej strane z ich náskoku vo vývoji nových techník, ktorý zatiaľ majú. Nové techniky siahajú od úspor energie, vyššej energetickej účinnosti a využívania zdrojov energie, s ktorými nie je spojené uvoľňovanie emisií, resp. je na nízkej úrovni ⁽⁶⁾, až po vývoj vhodných technických postupov. Pritom platí, že treba zohľadniť, čo je nevyhnutné, želané a hospodársky uskutočniteľné a potom stanoviť správny postup a podľa situácie ho rozhodne uplatňovať.

2.7 Náklady ⁽⁷⁾. Využívanie tých foriem energie, ktoré sú z hľadiska ochrany klímy vhodné, v civilnej spotrebe a pri priemyselných procesoch je väčšinou spojené s podstatne vyššími nákladmi ⁽⁸⁾. Príkladom je veterná a solárna energia ⁽⁹⁾ (napríklad len v Nemecku sa v roku 2007 vynaložilo okolo 4 mld. EUR na využívanie obnoviteľných zdrojov energie subvenčované spotrebiteľmi ⁽¹⁰⁾) alebo na uhoľné elektrárne s odlučováním a ukladaním CO₂, ktoré sa vyvíjajú. Aj tepelné čerpadlá alebo vozidlá so zníženou spotrebou paliva, či úplne bez emisií CO₂ si vyžadujú náročnú techniku s vyššími nákladmi.

2.8 Riziká. Pokiaľ tieto značné náklady nebudú kompenzované zodpovedajúcimi úsporami zo zníženej spotreby zdrojov, a kým konkurujúce mimoeurópske národné hospodárstva nebudú musieť znášať porovnateľné náklady, vzniká z toho znevýhodňujúce zaťaženie európskej konkurencieschopnosti. „Európa môže byť príkladom boja proti klimatickým zmenám, ale Európa nemôže súhlasiť s nespravodlivou hospodárskou súťažou s krajinami, v ktorých nebudú vytvorené žiadne ekologické obmedzenia.“ ⁽¹¹⁾ Už len personálne náklady (mzdy, sociálne plnenia) sú v Európe v porovnaní s rozvíjajúcimi sa

národnými hospodárstvami napríklad Číny a Indie podstatne vyššie a už ako také kladú vysoké nároky na konkurencieschopnosť Európy. O to viac je každé ďalšie zdražovanie produktivity spôsobené jednostrannými opatreniami na ochranu klímy mimoriadne závažné a nebezpečné.

2.9 Príležitosti. Avšak v prípade, že by prevažná väčšina mimoeurópskych štátov, ako napríklad Čína, India a USA, prijala podobné opatrenia na ochranu klímy, naskytla by sa dokonca príležitosť vyvážať ekologicky vhodné energetické technológie vyvinuté v Európe, čo by bolo užitočné nielen pre európske hospodárstvo, ale prispelo by to navyše aj k celkovému obmedzeniu spotreby a zníženiu emisií CO₂. Hospodárske dejiny okrem toho ukazujú, že po fázach podobných kríze často nasledovala zvýšená inovačná ochota a vývoj a používanie nových technológií, ktoré boli dlhodobejšie spojené s rastom a rozmachom (doteraz však aj so zvýšeným využívaním energie). Ťažiskom všetkých vnútroeurópskych opatrení by preto mal byť inovatívny vývoj a efektívne používanie energetických technológií, ktoré šetria energiou, sú klimaticky neutrálne a konkurencieschopné, pričom by sa malo intenzívne pokračovať v zahraničnopolitických snahách o primerané celosvetové dohody. Výsledky z konferencie na Bali ukazujú, že sa aspoň ďalej rokuje (pozri aj bod 2.11).

2.10 Problémy. Ak však tieto snahy neprinesú úspechy, vzniknú vážne problémy. Ako prvé prestanú byť na svetovom trhu konkurencieschopné tie priemyselné odvetvia, ktorých výrobné náklady rozhodujúcim spôsobom závisia od nákladov na energiu a zabraňovanie emisiám CO₂. Zastavia tu svoju výrobu, zrušia tunajšie pracovné miesta a namiesto toho všetko presunú do krajín s nízkymi nákladmi na energiu a zabraňovanie vzniku emisií CO₂. V určitých priemyselných odvetviach, napríklad v hliníkárskom alebo cementárskom priemysle tento proces už začal ⁽¹²⁾. Komisia si je na základe hodnotenia vplyvov ⁽¹³⁾ síce vedomá uvedenej problematiky, podľa názoru výboru sa však musí veľmi rýchlo nájsť dobré riešenie, aby sa zabránilo národohospodárskym škodám. Popri relokácii jestvujúcich priemyselných odvetví ide predovšetkým o medzinárodné kapitálové toky a budúce investície, ktoré už nebudú smerovať do Európy, ale do oblastí s nízkymi nákladmi na energiu a zabraňovanie vzniku emisií CO₂.

2.10.1 Presuny a ďalšie emisie CO₂. Takéto presuny okrem toho znamenajú, že v EÚ sa síce bude emitovať menej CO₂, celosvetovo sa ho však do ovzdušia dostane rovnaké množstvo ako predtým, alebo dokonca viac. Keď sa totiž v presunutej výrobe použijú lacnejšie techniky než tie, ktoré sa tu používajú v súčasnosti alebo budú používať v budúcnosti, uvoľní sa spravidla ešte viac skleníkových plynov (výnimkou je energia vody, napr. Nórsko). K tomu ešte pribudnú zvýšené emisie CO₂ spôsobené dopravou.

⁽³⁾ Stanovisko z vlastnej iniciatívy poradnej komisie pre priemyselné zmeny na tému Vplyv európskych právnych predpisov v oblasti životného prostredia na priemyselné zmeny, CESE 696/2007, spravodajcovia: pán Pezzini a pán Novicki.

⁽⁴⁾ CESE-2007-09, predhovor: pán Sepi.

⁽⁵⁾ O niektorých sociálnych aspektoch, aj o tých, ktoré sú relevantné pre predkladané stanovisko, bude hovoriť plánované stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému Sociálne následky vývoja dopravy a energetiky.

⁽⁶⁾ Aj pritom dochádza k vytriezveniu, ako nedávno pri nádejach vkladajúcich do biopalív (pozri TEN/286).

⁽⁷⁾ Pozri odhad nákladov klimatického balíka EÚ z 23. januára 2008, ktorý urobila Európska komisia: 0,45 % hrubého domáceho produktu resp. 60 miliárd eur ročne, resp. cca tri eurá na občana a týždeň (viac ako 600 eur na štvorčlennú rodinu a rok).

⁽⁸⁾ S výnimkou využívania energie vody a jadrovej energie.

⁽⁹⁾ Techniky na ukládanie potrebné pri vyššej ponuke by spôsobili ďalší drastický nárast nákladov.

⁽¹⁰⁾ A na pracovné miesta, ktoré sa pritom vytvorili.

⁽¹¹⁾ Z prejavu prezidenta Sarkozyho 13. novembra 2007 v Európskom parlamente v Štrasburgu.

⁽¹²⁾ Pozri CCMI/040: Rozvoj európskeho cementárského priemyslu.

⁽¹³⁾ „Commission eyes end to free pollution credits“, EurActiv, 10.1.2008, <http://www.euractiv.com/en/climate-change/commission-eyes-free-pollution-credits/article-169434>.

2.10.2 Národohospodárska energetická náročnosť. V tomto prípade by európske národné hospodárstvo stratilo dôležité odvetvia priemyselnej výroby a pracovné miesta bez toho, aby to prispelo k ochrane klímy. EÚ by zároveň dokonca dočasne ⁽¹⁴⁾ dosiahla (zdanlivý) úspech v konkurencii, pokiaľ ide o energetickú účinnosť národných hospodárstiev, tzv. energetickú náročnosť (energetická spotreba/hrubý národný produkt), pretože energeticky náročný priemysel by bol relokovaný.

2.10.3 Odvetvie služieb. Aj odvetvie služieb, ktoré predstavuje veľkú časť hospodárskej sily Európy, môže dlhodobo prosperovať iba pri konkurencieschopnosti európskeho hospodárstva a v celosvetovom porovnaní je teda rovnako postihnuté príliš vysokými nákladmi na energiu.

2.11 Celosvetové dohody. Závazné a vyvážené celosvetové dohody o znížení emisií plynov ovplyvňujúcich klímu musia byť nielen kvôli samotnej ochrane klímy – keďže citeľný účinok je možné očakávať iba vtedy, ak sa aj rozhodujúci emitenti CO₂, napríklad Čína, India a USA pripoja k ochranným opatreniam – prvoradým cieľom všetkých medzinárodných snáh v tejto oblasti. Výbor preto víta všetky snahy spoločenstva, členských štátov a organizácií, ako G8, OSN, UNESCO, OECD, IEA atď. v tomto smere. Ako príklad možno uviesť nedávnu konferenciu na Bali.

3. Konkrétne pripomienky – analýzy a závery

3.1 Energetická a klimatická politika. Úspešná energetická a klimatická politika sa musí postarať o podstatné zníženie energetickej spotreby a emisií skleníkových plynov a na potrebné zmeny pripraviť spoločnosť a jej rozhodujúcich aktérov (napr. architektov, investorov, podnikateľov, učiteľov, žiakov, občanov, spotrebiteľov atď., keďže ide vec, ktorá sa týka všetkých, od jedného konca reťazca po druhý), ale zároveň musí dať tomuto procesu vhodnú podobu, aby nebola ovplyvnená konkurencieschopnosť európskeho hospodárstva a aby tak ciele uvedené v bode 3.3 zostali v rovnováhe. Vyplývajú z toho rôzne výzvy i príležitosti.

3.2 Výzvy. Vývoj celosvetového dopytu po energii a európska energetická a klimatická politika posledných rokov spoločne spôsobili značné zdraženie energie a následne produktov. Avšak, aby sme sa mohli rovnako venovať všetkým trom cieľom uvedeným v bode 2.3 a vytvoriť aj kapitál na budúce investície do inovatívnych techník, malo by európske národné hospodárstvo napriek stúpajúcemu celosvetovému dopytu a pri zabezpečení nevyhnutnej ochrany klímy dávať energiu k dispozícii čo najlacnejšie. Preto sa energia nesmie zdražovať ďalšími štátnymi opatreniami, ktoré by presahovali rámec opatrení potrebných kvôli ochrane klímy a kvôli ubúdaniu zdrojov.

Pokiaľ ide o jednotlivé potrebné opatrenia a ich účinky, môžu byť záujmy dodávateľov a spotrebiteľov energie veľmi rozdielne.

⁽¹⁴⁾ Dovtedy, kým ešte nie je viditeľná všeobecná recesia.

3.3 Stimuly a obchodovanie s emisnými kvótami. Budú potrebné dostatočné trhové stimuly, aby sa v rámci investičných cyklov používali energeticky účinné techniky, prípadne aj pri vyšších investičných nákladoch. Ak takéto investície budú napriek svojej hospodárnosti chýbať, musia sa príslušné prekážky analyzovať a odstraňovať, pretože investície do energetickej účinnosti (pozri aj bod 4.1) vedú vo veľkej väčšine prípadov k najnižším nákladom potrebným na zabránenie vzniku emisií CO₂. Obchod s emisnými kvótami by v zásade mohol byť jedným z týchto trhových nástrojov, sú však potrebné značné zlepšenia súčasného spôsobu jeho využívania (pozri aj bod 4.3), aby sa emisie CO₂ znižovali o stanovené množstvá pri čo najnižších nákladoch. Kvôli prelínaniu sa s nástrojmi na podporu obnoviteľných zdrojov energie a nesprávnym stimulom pri pridelení certifikátov (osobitne kvôli chýbajúcej korelácii medzi pridelením a skutočnou produkciou, čo obchod s emisnými kvótami robí akousi prémiovou za zastavenie produkcie) vzniká napríklad neočakávaný a neoprávnený zisk, ktorý spôsobuje zdraženie elektrickej energie v miliardových výškach. Predávanie iba formou dražby, ktoré navrhuje Komisia, by spôsobilo ešte väčšie zdraženie.

3.4 Skutočné príležitosti. Ak sa podarí opakované a nové investície v najbližších 15 – 25 rokoch sústrediť na hospodárne techniky, ktoré šetria energiou a znižujú emisie, môže mať ochrana klímy kladný účinok na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu, a byť tak napriek zvýšeným cenám energie príležitosťou na väčší všeobecný blahobyt.

3.5 Predpoklady a odporúčania. V ďalšej časti budeme preto hovoriť o niektorých predpokladoch na využitie týchto príležitostí a vyslovíme niektoré odporúčania. Rozhodujúcim predpokladom je, aby sa v energetickej, hospodárskej a výskumnej politike prijali správne opatrenia, aby sa uplatňovali správne zásady a aby sa zabránilo nadmernej regulácii. Politické nástroje musia stimulovať a umožňovať ekonomicky najrentabilnejšie riešenia a stanovené kvantitatívne ciele musia byť načasované v súlade s nevyhnutnými zmenami únosnými pre zdravé národné hospodárstvo. Smerodajnými veličinami časového zosúladenia sú napríklad amortizačné cykly, doba trvania odbornej prípravy, vývojové kroky pri nových technológiách a osobitne tiež sociálne únosné zmeny, opatrenia na odborné vzdelávanie a ostatné spoločenské zmeny. Významne musí k tomu prispieť aj výskum a vývoj.

3.6 Široký záber: rozmanitosť, diverzifikácia, flexibilita a reciprocita. V zmysle prístupu zdola nahor by sa mala umožniť a podporovať vlastná iniciatíva všetkých zúčastnených, ako aj rozmanitosť, diverzifikácia a flexibilita technických a hospodárskych metód bez uprednostňovania niektorých oblastí. Iba zo širokého prístupu a z konkurencie rozličných možností, inovácií a postupov vyplynie odolnosť voči krízam a vzniknú mimoriadne výkonné metódy, techniky a ich optimálne prepojenie. Preto je potrebná aj rozsiahla kombinácia

energetických zdrojov, z ktorej by predčasne nemala vypadnúť žiadna zmysluplná technika ⁽¹⁵⁾. Na zabezpečenie zásobovania je užitočné primerané prepojenie výrobcov, dodávateľov a zákazníkov v celom dodávateľskom reťazci od prvotného zdroja až po zákazníka. Na to potrebujeme vzájomné hospodárske vzťahy, t. j. bezpečné investičné podmienky pre zahraničný kapitál v EÚ, a naopak, bezpečné podmienky pre investície EÚ v dodávateľských krajinách.

3.7 Európske opatrenia a celosvetová spolupráca. Európska klimatická a energetická politika by mala podporovať kooperatívny postup, s partnerstvami verejného a súkromného sektora, pri ktorom sa optimálne využívajú a spájajú hospodárske a geografické prednosti jednotlivých členských štátov a ich silné stránky, pokiaľ ide o zdroje. Napríklad techniky využívania obnoviteľných zdrojov energie by sa mali v Európe začať používať tam, kde sú na to najlepšie predpoklady, hlavne klimatické, vrátane vhodných prenosových sústav a nie tam, kde sa na národnej úrovni práve najviac podporujú. Okrem toho by však mali byť aj snahy o globálnu spoluprácu pri rozvoji a používaní techník šetriacich energiu a zabraňujúcich emisiám plynov ovplyvňujúcich klímu.

3.8 Rozporuplné ⁽¹⁶⁾ a prelínajúce sa kvantitatívne ciele. Najväčšia hospodárnosť minimalizuje náklady v národnom hospodárstve a sociálne zaťaženie občanov.

Výsledkom prelínajúcich sa cieľov energetickej a klimatickej politiky je však prílišné regulovanie systému a nevhodné riešenia. Prelínaniu cieľov by sa preto malo zabrániť, čo ozrejmuje nasledujúce príklady:

- Nadradený cieľ EÚ, pokiaľ ide o ochranu klímy, ktorým je 20 % zníženie emisií CO₂ v rokoch 1990 až 2020 podľa rozhodnutia Rady z marca 2007, spôsobí v období rokov 2013 až 2020 stratu HDP ⁽¹⁷⁾ 480 (odhad Európskej komisie z 23. 1. 2008) až 560 mld. EUR (štúdiá GWS/Prognos ⁽¹⁸⁾). Táto strata sa musí akceptovať a mala by byť preto prvotnou orientačnou líniou ďalšej činnosti.
- Stanovením ďalšieho cieľa, ktorým je ambiciózny 20 % podiel obnoviteľných zdrojov energie, však tieto náklady ďalej stúpajú, pretože ich náklady na zabránenie emisiám CO₂ sú značne vyššie, než náklady na iné opatrenia na znižovanie emisií CO₂.

⁽¹⁵⁾ To nemá vplyv na rozhodnutie jednotlivých členských štátov o jadrovej energii.

⁽¹⁶⁾ Osobitne účinným prostriedkom na zníženie emisií CO₂ by mohla byť technológia zachytávania a ukladania CO₂, ktorá sa vyvíja. Pri tomto postupe však klesá energetická účinnosť v porovnaní s porovnateľným zariadením bez technológie zachytávania a ukladania CO₂. Preto je jasný rozpor medzi obmedzovaním emisií CO₂ a energetickou účinnosťou. Vzhľadom na ešte veľmi veľké zásoby uhlia by sme sa s touto stratou energetickej účinnosti ešte mohli zmieriť. Potom sa však energetická účinnosť nemôže požadovať ako ďalší kvantitatívny cieľ.

⁽¹⁷⁾ Príhovor predsedu Komisie Barrosa 23. januára 2008.

⁽¹⁸⁾ Štúdiá spoločností GWS a Prognos z októbra 2007 na objednávku nemeckého Spolkového ministerstva hospodárstva a technológií.

- Ďalšie nevýhody a komplikácie vznikajú, keď sa navyše aj samotná národohospodárska energetická účinnosť (pozri bod 2.10.2) stanoví ako ďalšia explicitne kvantifikovaná cieľová veličina (20 %). Pretože táto sa najjednoduchšie dosiahne tým, že dôjde k relokácii priemyslu, alebo že sa na základe definície energetickej účinnosti prejde od kombinácie energetických zdrojov založenej na jadrovej energii a uhlí na (podstatne drahšiu) kombináciu založenú na plyne a obnoviteľných zdrojoch energie ⁽¹⁹⁾. Tieto neželané vedľajšie účinky ukazujú, že samotná energetická účinnosť by nemala byť cieľom, ale dôležitým prostriedkom na trvalo udržateľné dosiahnutie troch základných cieľov uvedených v bode 2.3.

Výbor preto odporúča, aby sa všetky požiadavky týkajúce sa ochrany klímy najprv starostlivo a objektívne zhodnotili z hľadiska ich vplyvov na HDP, aby sa pri nevyhnutnom znižovaní emisií skleníkových plynov zabezpečila konkurencieschopnosť európskych priemyselných odvetví a optimálne pridelenie zdrojov.

3.8.1 Štúdie. Na základe štúdií možno očakávať ⁽²⁰⁾, že

- cieľ zníženia emisií CO₂ v EÚ o niečo menej ako 20 % ⁽²¹⁾ je hospodársky dosiahnuteľný, keď sa politike a spoločnosti podarí dôsledne uskutočňovať nákladovo výhodné opatrenia (štúdiá spoločnosti McKinsey podľa zásady zdola nahor, v ktorej sú presne uvedené nevyhnutné a možné opatrenia); jestvujú síce aj štúdie, ktoré tvrdia, že aj vyššie ciele znižovania sú hospodárne, avšak ide o štúdie podľa zásady zhora nadol, ktoré neuvádzajú, ako sa tieto vyššie ciele môžu dosiahnuť;
- náklady na každý ďalší percentuálny bod znižovania CO₂ však stále prudšie narastajú (kumulovaná strata HDP 480 – 560 mld. EUR – pozri bod 3.8); už cieľ 20 % zníženia emisií si vyžaduje nákladné posuny v kombinácii energetických zdrojov od uhlia a plynu k obnoviteľným zdrojom energie;
- doplnkové stanovenie 20 % podielu energie z obnoviteľných zdrojov bude stáť ďalších mnoho miliárd eur, pretože tento cieľ by bol dosiahnuteľný iba s mohutne subvencovaným nasadením nevhodných technológií (aspoň pri súčasnom stupni ich vývoja).

3.8.2 Vyrovnanosť cieľov uvedených v bode 2.2. V zmysle potrebnej vyrovnanosti troch energetických a ekologických cieľov uvedených v bode 2.3 by politické

⁽¹⁹⁾ Príčinou je definícia energetickej účinnosti ako pomeru primárnej spotreby energie a hrubého domáceho produktu. Výrobcomia elektrickej energie zasa primárnu spotrebu energie počítajú pomocou tzv. metódy účinnosti. Tým stupne energetickej účinnosti napríklad trojnásobne, keď sa energia z jadrovej elektrárne nahradí veternou alebo slnečnou energiou, aj keď sa neušetrí ani jediná kilowatthodina elektriny. I pri nahradení energie z jadrovej elektrárne energiou z plynu by energetická účinnosť stúpala, dokonca aj keď sa pritom vyprodukuje viac CO₂.

⁽²⁰⁾ McKinsey, nemecká krivka nákladov na zabránenie emisiám CO₂, september 2007; EEFA, Štúdiá energeticky náročných priemyselných odvetví, september 2007.

⁽²¹⁾ Presnejšie: v Nemecku 26 %; z toho extrapoláciou dostaneme za celú EÚ cca 15 – 20 %.

nástroje mali byť zamerané na to, aby sa ekonomicky príznačnými opatreniami na znižovanie emisií CO₂ skutočne dosiahlo to, čo je realizovateľné bez hospodárskych škôd. Ak sa však dodatočne vyžadujú z hľadiska stavu technického rozvoja predčasné, a preto nákladovo náročné zmeny kombinácie energetických zdrojov s príliš vysokým podielom obnoviteľných zdrojov energie a okrem toho s nadmerne regulovaným cieľom energetickej účinnosti národného hospodárstva, dôjde jednak k nesprávnemu pridelovaniu v národnom hospodárstve⁽²²⁾ a jednak vznikne nebezpečenstvo, že dopyt po mimoriadne účinných ekologických technológiách už nebude možné pokrývať z európskej produkcie. Prieskum Európskej komisie⁽²³⁾ ukázal, že už ceny za emisie CO₂ vo výške 20 – 25 EUR/t výrazne ovplyvňujú konkurencieschopnosť mnohých priemyselných odvetví.

3.9 Výskum a vývoj, vzdelávanie

3.9.1 Zintenzívnený výskum a vývoj celého energetického reťazca je predpokladom nevyhnutného vývoja technológií smerom k novým ponukám, nižším nákladom a vyššej účinnosti pri prístupovaní zdrojov, ťažbe, premene energie, ukladania energie, až po konečné využívanie energie v priemysle, doprave, domácnostiach a súkromnými spotrebiteľmi. Ako už výbor opakovane žiadal, mali by sa výdavky na výskum a vývoj mohutne navýšiť. Pritom by mali profitovať aj zo zníženia vysokých trhových subvencií na technológie, ktoré ešte stále nie sú schopné samostatného prežitia na trhu.

3.9.2 Štátna podpora energetického výskumu by sa pritom mala zamerať na základný výskum (napr. výskum katalýzy, bielej a zelenej biotechnológie, materiálov, jadrovej fúzie, rozkladu aktinidov atď.), kým prostriedky na aplikačný výskum a vývoj by mali v prvom rade vynakladať hospodárske subjekty (vrátane malých a stredných podnikov). Okrem toho je potrebné intenzívne vzdelávanie všetkých potrebných odborníkov od technikov až po inžinierov a vedcov, ako aj školenie všetkých aktérov, ktorí sa nepriamo zaoberajú energiou, teda aj spotrebiteľov.

4. Konkrétne úvahy odporúčania

4.1 Energetická účinnosť a riešenie, ktoré neolútujeme

- Energetická účinnosť zvyšuje istotu dodávok, znižuje zaťaženie životného prostredia a stabilizuje ceny energie.
- Jej zvýšením je možné celosvetovo do roku 2030 zabrániť približne 6 Gt emisií CO₂ pri negatívnych nákladoch⁽²⁴⁾.
- Je rozhodujúcim kľúčom na integrovanie mimoeurópskych štátov do celosvetového dohovoru o ochrane klímy.
- Na jej optimalizáciu sa musia odstrániť nezhody zákonov s cieľmi: nájomné právo, recyklačné kvóty.

⁽²²⁾ Ako to bolo kvôli doterajším krátkodobým politickým opatreniam možné pozorovať pri kvótach obnoviteľných zdrojov energie (kvótach často národných) a pridelovaní emisných kvót na CO₂ v päťročných plánoch.

⁽²³⁾ „EU ETS Review. Report on International Competitiveness“, Európska komisia/McKinsey/Ecofys, december 2006.

⁽²⁴⁾ McKinseyho krivka.

- Jej „meranie“ pre štát sa musí uskutočňovať pri používaní tovarov konečnými spotrebiteľmi, a nie výlučne ako spotreba energie na HDP.
- Pri tovaroch využívajúcich energiu na pohon by sa pri nezhodách týkajúcich sa cieľa bolo treba zamerať na fázu používania.
- Podporovať by sa mala prednostne tam, kde je vysoký potenciál šetrenia: predovšetkým pri budovách a električkách.
- Jej hospodárnosť určujú investičné cykly a doba amortizácie.
- Tie musia zohrávať rozhodujúcu úlohu aj pri energiách z obnoviteľných zdrojov (viac pozri v bode Obnoviteľné zdroje energie).
- Priemyselné zariadenia, ktoré už splňajú podmienky porovnávania energetickej účinnosti, nesmú podliehať ďalším zaťažujúcim nákladom pochádzajúcim z politických nástrojov, napríklad z obchodovania s emisnými kvótami (napr. draženie).
- Globálne potenciály energetickej účinnosti by sa mali hľadať podľa odvetví⁽²⁵⁾.

4.2 Obnoviteľné zdroje energie

4.2.1 Obnoviteľné zdroje energie slúžia na trvalo udržateľné energetické zásobovanie (zvýšená istota dodávok, získavanie energie, ktoré je z hľadiska CO₂ takmer neutrálne alebo bez emisií). Dlhodobu sa musia zaoberať bez podpory a stať sa tak podstatne efektívnejšími.

4.2.2 Pri ďalšej podpore a ďalšom rozvoji obnoviteľných zdrojov energie by sa preto mali zohľadňovať nasledujúce hľadiská, pričom smerodajnou myšlienkou je zvýšenie efektívnosti podpory:

- Podpora by mala byť zameraná na čo najvyššiu efektívnosť.
- Rozhodujúce trhy by sa mali prednostne vyvíjať prostredníctvom vhodných rámcových opatrení nie na ťarchu osvedčených jestvujúcich priemyselných odvetví, ale v kompatibilitate s nimi.
- Nástroje podpory by mali uprednostňovať vždy najlepšie lokality v EÚ. Biomasa by sa na energetické účely mala používať tam, kde sa produkuje (dopravné náklady).
- Technológie využívania obnoviteľných zdrojov energie, ktoré majú ešte veľmi ďaleko k hospodárnosti, by sa mali najprv ďalej rozvíjať pomocou nástrojov na podporu výskumu a vývoja namiesto toho, aby sa predčasne masovo využívali s veľkými subvenciami.

⁽²⁵⁾ V súlade s prístupom IEA.

— Energetická účinnosť a podpora obnoviteľných zdrojov energie by sa mali vhodne kombinovať, pričom časovo by mali mať prednosť opatrenia energetickej účinnosti a následne by sa malo podporovať využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Napríklad, pri plánovanej smernici o teple z obnoviteľných zdrojov energie by sa produkcia takéhoto tepla mala vyžadovať iba pri budovách, ktoré najprv prejdú rekonštrukciou s cieľom dosiahnuť nízku potrebu tepla.

4.3 Ďalšie odporúčania na činnosť

- Pred stanovením budúcich cieľov by sa mal urobiť rozbor možností technickej realizovateľnosti a rozbor hospodárskych a sociálnych následkov. Ciele by sa potom mali stanoviť na základe európskej alebo najlepšie dokonca celosvetovej dohody.
- Politické nástroje by mali dosiahnuť želaný usmerňujúci účinok (napr. stimuly na investície do hospodársky opatrení, rozvoj nových trhov), ale zabrániť neželaným usmerňujúcim účinkom (napr. presun investícií, vysoké nákladové zaťaženie hospodárstva a spotrebiteľov).
- Politické nástroje by sa mali dôslednejšie než doteraz zameriavať na klimatickú, energetickú a kapitálovú efektívnosť, a to na základe kvantifikovateľných hodnôt. Najlepšou mierou sú náklady na zabránenie vzniku emisií CO₂.
- EÚ by mala prepracovať nadmerne regulačnú kombináciu nástrojov (obchodovanie s emisnými kvótami, podpora obnoviteľných zdrojov energie, podpora kogenerácie, energetickej dane, správne právo s mnohými jednotlivými smernicami). Musia sa pritom odstrániť aj konflikty cieľov. Pred nevhodnými opatreniami sa musia uprednostniť hospodárne opatrenia (spravidla energetická účinnosť pred ďalším rozvojom obnoviteľných zdrojov energie).
- Obchodovanie s emisnými kvótami by sa malo upraviť s cieľom podporovať energetickú účinnosť a zabrániť rušeniu výroby. Aby podniky mali kapitál potrebný na investovanie do energetickej účinnosti, nemali by sa certifikáty pridelovať formou dražby, ale na základe porovnávania účinnosti v spojení so skutočným produkovaným množstvom. V zmysle želaných usmerňujúcich účinkov (zvýšenie energe-

tickej účinnosti) má potom obchodovanie s emisnými kvótami rovnako intenzívny účinok, ako pri úplnom pridelovaní na základe dražby, ale zabráňuje sa negatívnym účinkom (napr. zafixovaniu zbytočného zvyšovania cien elektriny s neoprávneným ziskom a zaťažovaniu energeticke náročných priemyselných odvetví). Malo by sa zabrániť prelínaniu s nástrojmi na podporu obnoviteľných zdrojov energie a nesprávnym stimulom pri pridelovaní certifikátov a namiesto toho by sa mal zohľadňovať vzájomný vzťah medzi pridelovaním a skutočnou produkciou (aby sa obchodovanie s emisnými kvótami nestalo premiou za zastavenie produkcie). Dražbami by v niektorých odvetviach len čisté výrobné náklady stúpili o viac ako 10 % a zablokovalo by sa želané zvyšovanie miezd.

- Podpora obnoviteľných zdrojov energie by mala byť v celej EÚ harmonizovaná, aby sa veterné elektrárne a fotovoltaické zariadenia stavali na najvhodnejších miestach v EÚ. Široká podpora obnoviteľných zdrojov energie pri výrobe tepla, elektriny a paliva by sa nemala riadiť regionálnymi potrebami, ale čo najlepšími klimatickými danosťami (a prenosovými podmienkami).
- Energie ako výrobného činiteľa by sa čo najmenej mali dotknúť ďalšie štátom spôsobované energetické a klimatické náklady (obchodovanie s emisnými kvótami, podpora obnoviteľných zdrojov energie, podpora kogenerácie, energetickej dane atď.), t. j. náklady, ktoré dodávateľovi energie už vznikajú a určujú príslušnú cenu za odber energie, aby sa nenarúšala celosvetová hospodárska súťaž, a aby sa zabránilo relokáciám. Iba ekonomicky zdravé podniky sú schopné urobiť nevyhnutné zlepšenia účinnosti, vyvíjať nové technológie a obstarat' nevyhnutný kapitál.
- Celosvetové dohovory by sa mali zameriavať na relatívne ciele (energetická účinnosť, emisie skleníkových plynov/HDP), aby krajiny s veľkým potenciálom rastu (teda veľkým nárastom emisií skleníkových plynov) boli stimulované zúčastniť sa na nich. K dispozícii by mali byť predovšetkým stimuly na transfer technológií, čo je napríklad cieľom fóra AP6⁽²⁶⁾, t. j. fóra šiestich štátov v ázijsko-tichomorskej oblasti, aby sa účinné technológie rýchlo dostali do regiónov, ktoré majú najviac čo dobiehať.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ „Asia-Pacific Partnership on Clean Development and Climate“ je nové fórum na urýchlenie vývoja a používania čistých energetických technológií. Účastníkmi fóra sú: Austrália, Kanada, Čína, India, Japonsko, Kórea a USA. Cieľom je spoločne s hospodárstvom dosiahnuť energetické ciele a ciele ochrany klímy tak, aby sa dosiahol pokrok v trvalo udržateľnom hospodárskom rozvoji a boji proti chudobe. Sústreďuje sa na investície, obchod a transfer technológií.